

СТИЛІСТИЧНА КОМПЕНСАЦІЯ В ПЕРЕКЛАДАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ НА РОСІЙСЬКУ МОВУ ОПОВІДАНЬ ІВАНА ФРАНКА

У статті проведено детальний порівняльний аналіз лексики оригінального й перекладного твору (6 оповідань І. Франка та їх російськомовні переклади, здійснені Лесею Українкою) з метою з'ясувати можливі засоби компенсації семантико-стилістичних втрат у близькоспорідненому (українсько-російському) художньому перекладі. Для цього визначено типи та функції безеквівалентних одиниць оригіналу; описано способи перекладу діалектизмів та розмовно-просторічної лексики, історичних та побутових реалій, які виконують комунікативну, етнографічну й експресивну функції. Реалії мають статус країнознавчої лексики з обов'язковою культурною складовою, тому історичні реалії Леся Українка передає найчастіше через семантично близький російський аналог, а побутові транскодує (з посторінковими або внутрішньотекстовими коментарями). Діалектна лексика зазвичай передано нейтральним чи розмовно-просторічним еквівалентом. Доведено, що стилістична компенсація втрачених рис авторського ідіостилю є визначальним показником аналізованих перекладів.

Ключові слова: перекладознавство, слов'янські мови, художній переклад, безеквівалентна лексика, стилістична компенсація.

Постановка наукової проблеми та її значення. Проблематика перекладу посідає сьогодні важливе місце в системі філологічних наук. А художній переклад загалом має особливий статус, адже крім забезпечення контактних і пізнавальних функцій, він виконує низку культурно-естетичних завдань. Сучасне перекладознавство можна окреслити як результат міжмовних досліджень, виконаних із залученням методів різних наук: літературознавства, лінгвістики, етнографії, культурології, психології. Художній переклад став інструментом освоєння світу, розширення колективної пам'яті людства, фактором самої культури. Через переклад взаємозбагачується проблематика, стилі, жанри, мова і культура різних народів.

Зауважимо, що чужомовні тексти перекладали не тільки професійні перекладачі, але й письменники. Це було, вочевидь, їхньою внутрішньою потребою, адже давало можливість викристалізуватися новій грані таланту. До цієї когорти належать Л. Боровиковський, А. Метлинський, Т. Шевченко, М. Старицький, П. Куліш, І. Франко, Леся Українка, П. Грабовський, В. Самійленко, М. Зеров, М. Рильський, В. Підмогильний, М. Бажан та інші. Вони добре усвідомлювали, що художній переклад – це мистецтво, адже тут потрібно якомога точніше й повніше (бажано без втрат) передати засобами іншої мови зміст оригіналу, зберігши при цьому всі його стилістичні й виразові особливості. Пріоритет у формуванні

теоретичних засад українського перекладознавства належить, безперечно, І. Франкові, який обґрунтував «націєтворчу роль перекладу, розвинув перекладознавчий аналіз у руслі інтерпретаційно-стилістичної методики» [6, с. 234]. На той час (кінець XIX – початок XX століття) більшість перекладачів працювала інтуїтивно, не маючи чітких орієнтирів для створення фахового перекладу, і тільки їх письменницький хист міг підказати цікаві шляхи до подолання мовного бар'єру та розв'язання суто перекладацьких проблем.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Знавцям українського художнього перекладу Леся Українка відома передусім своїми поетичними доробками (лірика Г. Гайне, А. Міцкевича, М. Конопницької, Ади Негрі, уривки з творів Гомера, Данте, Байрона, ліричні пісні Давнього Єгипту, гімни з «Ригведи»). Її перекладацька діяльність розпочалася з «Вечеров на хуторі близ Диканьки» М. Гоголя (тоді вона разом зі своїм братом Михайлом переклала з російської три повісті). Пізніше були прозові переклади з французької мови на українську та російську, з німецької мови на російську, з італійської на українську, з української на російську (ці переклади надруковано у сьомому томі дванадцятитомного зібрання творів Лесі Українки [4]). Окремі грані перекладацької майстерності Лесі Українки в прозі ставали предметом наукового аналізу в роботах І. Журавської, О. Кундзіча, В. Коптілова, Л. Міщенко, Ф. Погребенника, В. Радчука, Т. Третяченко.

Окрему увагу дослідників привертала співпраця Лесі Українки з різними видавництвами. Відомо, що на початку 1903 року письменниця отримала пропозицію перекладати з української мови на російську від книговидавництва «Донская речь» (Ростов-на-Дону). Знаходячись тоді на лікуванні в Сан-Ремо, Леся Українка виписала зі Львова збірку оповідань І. Франка «В поті чола». Повернувшись з Італії, письменниця звернулася до І. Франка, О. Кобилянської та В. Стефаника з проханням дозволити їй перекладати їхні твори російською мовою. Згодом вона отримала дозвіл від усіх трьох авторів, проте встигла перекласти лише кілька оповідань І. Франка [4, с. 559]. За два роки з'явилося шість російськомовних версій: «Сам виноват» («Сам собі винен»), «Хороший заработок» («Добрий заробок»), «На дне» («На дні»), «Леса и пастбища» («Ліси і пасовиська»), «История тулупа» («Історія кожуха») і «К свету!» («До світла!»). Проте, як нам відомо, ці переклади ще не підлягали ретельній перекладознавчій критиці, попри зауваження дослідників, що переклади Лесі Українки «з Франка потребують ґрунтовного історичного вивчення та ідейно-естетичного аналізу» [3, с. 43].

Мета і завдання статті. Мета цієї наукової розвідки – схарактеризувати лінгвостилістичні особливості перекладів оповідань І. Франка на російську мову, здійснених Лесею Українкою. Мета зумовлює необхідність розв'язання таких **завдань**: 1) проаналізувати лексику оригіналу й перекладу в плані її стилістичної відповідності; 2) визначити

типи та функції не перекладених російською мовою одиниць оригінального твору; 3) описати способи перекладу діалектизмів та розмовно-просторічної лексики; 4) з'ясувати можливі засоби стилістичної компенсації в перекладі.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Усі згадані твори І. Франка присвячені темі українського селянства кінця XIX століття, долям простих галичан в історичних умовах Австро-Угорської імперії. Творчість Івана Франка – велике і неповторне надбання української культури, тим паче, що жив і працював письменник у той час, коли в Україні формувалася нова літературна мова. Зрозуміло, що ефективно відтворення тексту оригіналу іншою (навіть близькоспорідненою) мовою здійснюється не шляхом механічного пошуку лексичних чи граматичних відповідників, зрештою, що їх узагалі може й не бути. Як зазначав відомий теоретик та практик М. Рильський, «усякий хоч трохи досвідчений перекладач знає, що переклади з близьких мов – найтяжча річ. В'яже тут саме оця близькість мов, ота спокуса можливості перекладати слово в слово – можливості часто ілюзорної» [2, с. 141].

Основну лексичну проблему будь-яких перекладів, зокрема художніх становлять так звані безеквівалентні одиниці, яким з різних причин немає точних відповідників у мові перекладу. Найбільша група цих безеквівалентних елементів оригіналу – це так звані реалії, тобто «моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає (в плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача» [1, с. 58]. Обов'язковим компонентом будь-якого твору, що відображає події минувшини, є так звані історичні реалії, котрі в іномовному середовищі сприймаються як країнознавча лексика з етнокультурною складовою. У перекладознавстві такі терміни називають словами з нульовим еквівалентом, тому перекладачі ці історичні реалії або транскодують, або шукають їм семантично близький аналог. Леся Українка найчастіше послуговується другим способом, тому що значна частина тих історичних реалій – німецькі та польські запозичення, абсолютно не знайомі російському читачеві. Наприклад: *Назначили ліцитацію, отаксували все моє добро* [5, с. 219] – *Назначили продажу, оценили всё моё добро* [4, с. 367]; *Сума виволання – 150 ринських* [5, с. 205] – *Объявленная цена – 40 гульденов* [4, с. 361]; *Наказали хату пустити на ліцитацію* [5, с. 219] – *Приказ был ... описать избу* [4, с. 376]; *Рештанці на мені набиралося щось на 60 ринських* [5, с. 219] – *Недоимки на мне набралось что-то гульденов на 20* [4, с. 376]; *Оце все викрикував возний судовий, що заразом сповнював службу запряяглого ліцитатора* [5, с. 205] – *Всю эту тираду прокричал судебный пристав, исполнявший одновременно и службу аукционщика* [4, с. 361]; *Бо то, видите, я ліверант до цісарських магазинів* [5, с. 215] – *Я вот, видите ли, поставщик императорских магазинов* [4, с. 379]; *Оповідання бувшого пленіопотента*

[5, с. 237] – *Рассказ бывшего **уполномоченного** [4, с. 435]; Так і так, важна справа, **конскрипція** [5, с. 239] – Так и так, важное дело, **народная перепись** [4, с. 437]; Маєш платити попри **домовий** ще й **заробкового податку** 15 ринських щорічно [5, с. 218] – Ты должен платить кроме **домашнего** ещё **ремесленный налог** по 5 гульденов в год [4, с. 375].*

Такі історичні реалії нерідко транскрибують (часто з посторінковими коментарями). Наприклад: *А тепер нате вам отсей квиток, покажете **війтові**, то він вам скаже, що маєте робити [5, с. 217] – А теперь вот возьмите эту записку, покажете её **войту**... [4, с. 374]; Хоч **цїсар** дав хлопам волю і скасував панщину, то прецінь вони не дадуть їм лісу і пасовиська [5, с. 237] – Хотя **цесарь** [прим. император] и дал мужикам волю и отменил барщину... [4, с. 435]; З полудня однієї хорошої, весняної неділі здивувалися дуже два поліціяни, що сиділи в **стражниці** дрогобицької комуни [5, с. 137] – Однажды в воскресенье, в прекрасный весенний полдень, двое полицейских, сидевших в «**стражнице**» [прим. отделение для приёма арестантов] дрогобыцкой общины, были очень удивлены [4, с. 377]; **Староство** прислало, має йти «**на цюпас**» [5, с. 137] – **Староство** [прим. окружное правление; староста – начальник округа] прислало, он пойдёт «**цюпасом**» [прим. этапом] [4, с. 377]. Неперекладені реалії передають атмосферу певної епохи, часу, того місця, де відбувалися описувані події, творять у іншомовного читача ілюзію національного та історичного середовища.*

Не менш важливу групу безеквівалентної лексики складають українські побутові реалії, які кількісно переважають навіть реалії історичні. З тематичного погляду це назви одягу, страв, будівель, предметів домашнього начиння, а також назви осіб за різними ознаками. Для більшості з них Леся Українка або знаходить еквіваленти в російській мові, або шукає найближчі стилістично рівноцінні аналоги. Наприклад: *Насамперед піду до жида, викуплю поле і **хату**, а тоді вже до жінки [5, с. 205] – Прежде всего пойду к Шиндеру, выкуплю поле с **избой**, а тогда уже к жене [4, с. 365]; Всего-на-всего одна **хатина**, та й то стара... [5, с. 214] – Всего-навсего одна **избёнка**, да и то старая [4, с. 371]; Люди робили в полі, і по **селі** нікого не було видно [5, с. 207] – Люди работали в поле, и в **деревне** не видно было никого [4, с. 363]; Лунає тут і там цюкання топорів та хрускіт зрушуваних величезних **смерек** [5, с. 209] – Доносится отовсюду стук топоров и грохот падающих огромных **елей** [4, с. 365]; На не обрубаних горах мліють **смерекові** ліси [5, с. 209] – На не обрубленных ещё горах млеют **хвойные** леса [4, с. 364]; В **коршмі** було кілька знайомих **селян** [5, с. 210] – В **кабаке** было несколько знакомых **крестьян** [4, с. 366]; Ну ти й дурний **хлоп** [5, с. 206] – Ну ты и глупый **мужик** [4, с. 362]; Вночі вирізано цілу **орендарську** родину [5, с. 211] – ночью вырезали всю семью **кабатчика** [4, с. 367]; Мортко Шиндер, лівою рукою діткнувшись **ярмурки** на своїй голові, сказав [5, с. 206] – Шиндер, прикоснувшись левой рукой к своей **шапке**, сказал [4, с. 362]. Іноді задля збереження національного*

колериту побутова реалія транскрибується, однак супроводжується графічним маркером і відповідним коментарем, наприклад: *Має він гроші, і порядні, але для своїх бахурів ховає* [5, с. 318] – *Есть у него деньги, и даже немалые, да он всё своим «бахорам» (детям) припасает* [4, с. 461]; *Вчепився він того, як то повідають, як жид коломийки* [5, с. 326] – *Пристрастился он к этому чтению, как у нас говорят, «как жид к коломыйке»* [прим. короткая песня, большею частью плясовая, с несложным мотивом, который можно повторять до бесконечности] [4, с. 470]; *На таких «клапачах» арештанты мстилися тим, що за його варти... виробляли найбільші крики у вікнах...* [5, с. 328] – *Таким «клапачам»* [прим. на воровском жаргоне «клапач» значит солдат] *арештанты мстили тем, что во время его дежурства подымали самый страшный шум у окон...* [4, с. 472].

Однак етноніми перекладачка транслітерує (з посторінковими коментарями), наприклад: *Поїхали ми, напители адвоката, русина, заслуженого, кажуть, і щирого* [5, с. 242] – *Поехали мы, нашли адвоката, русина* [прим. малоросса], *заслуженного, говорят, честного* [4, с. 440]; *...Митро, сесь от малий бойчук...* [5, с. 145] – *...Мытро, вот этот малый бойчук...* [прим. мальчик из бойков; бойками называют крестьян-русинов в одном из восточных округов Галиции] [4, с. 385]; *Хоч мене убий, чи був би я з бесіди пізнав, що ти жид, так чисто по-нашому говориш* [5, с. 315] – *Хоть убей, не узнал бы я из твоего разговора, что ты жид, так чисто ты по-нашему говоришь* [4, с. 457]; *А що, злодію, жидику, дісталось тобі на горіхи?* [5, с. 329] – *А что, мошенник-жид, попало тебе на орехи?* [4, с. 473]. Тільки один раз Леся Українка вдається до стилістично рівноцінного аналогу: *За два дні жидисько вмів уже пізнавати і складати букви...* [5, с. 326] – *Через два дня еврейчик умел уже узнавать и складывать буквы* [4, с. 470]. До речі, щодо останнього етноніма жид треба сказати, що перекладачка трохи пом'якшує виразно негативне емоційне забарвлення подібних лексем у Франкових оповіданнях. Так, наприклад, вона (з відома самого автора) опускає в своїх перекладах такі рядки: *Поглянувши на нього, бачилося, що на десять кроків від нього чуєш запах жида* [5, с. 315], *Довкола стояло ... два-три пейсаті брудні жиди* [5, с. 205].

Зауважимо, що одну й ту ж побутову реалію по-різному подано в перекладі. Наприклад, лексему *борщ* можна транслітерувати, а можна й замінити російським аналогом: *Бульба та борщ, часом деякі крупи, та й хлібець, який лучиться...* [5, с. 214] – *Картошка да борщ, иногда каша какая-нибудь да хлебец, какой попадётся...* [4, с. 371]; *Зараз того дня прихопилися обоє до роботи, як до гарячого борщу* [5, с. 216] – *В тот же день бросились мы оба к работе, словно к горячим щам* [4, с. 373]. Лексема *грунт* в аналізованих Франкових оповіданнях має семантику 'земельна ділянка', тому перекладачка змушена шукати синонімічні аналоги. Наприклад: *Ґрунту нема ні крихітки...* [5, с. 214] – *Земли у меня нет ни пяди...* [4, с. 371]; *Виставлений на публічну продаж ґрунт під номером...* [5, с. 205] –

Назначен к публичной продаже **надел** под №... [4, с. 361]. В оригінальний спосіб подано в перекладі експресивно забарвлену лексему *халупник* 'безземельний селянин, що не має ніякого майна, крім хати' [5, с. 554]: *От як-то бідні халупники!* [5, с. 214] – *Известное дело, бедняки-«халупники»* (виноска: *халупник – крестьянин безземельный, владеющий только усадьбой*) [4, с. 371]. До речі, неможливо зараз достеменно встановити, ким були зроблені посторінкові виноски – самим перекладачем чи редактором, тому що не збережений жоден автограф Лесиного перекладу.

Високу частоту вживання в оповіданнях І. Франка мають лексеми-реалії з коренем **пан-** (пан, панок, панський, панщина тощо). Перекладачка вдається до різноманітних аналогів, аби точніше передати зміст чужого для російської мови слова. Наприклад: *Якось ми долізли до того дому, де пан казав чекати* [5, с. 217] – *Доползли мы до того места, где барин ждёт его приказал* [4, с. 374]; *Аж тут іде пан* [5, с. 239] – *Вдруг видим – помещик* [4, с. 437]; *Знаєте, цїсар порівняв нас усіх, тепер нема вже панів* [5, с. 239] – *Цесарь сравнял нас всех, теперь уже нет господ* [4, с. 437]; *Іде позад мене якийсь панок...* [5, с. 215] – *Идёт позади господчик...* [4, с. 372]; *На панськім подвір'ї нема вже дубової колоди* [5, с. 238] – *На помещичьем дворе нет уже дубового бревна* [4, с. 435]; *На панський лан жито жати, на панську луку косити* [5, с. 238] – *На господское поле рожь жать, господский сенокос косить* [4, с. 435]; *Мені здається, що давня панщина з буками й оконами не була така тяжка* [5, с. 238] – *Прежняя барщина с розгами да экономами едва ли была тяжелее* [4, с. 436]. В етикетних формулах звертання перекладач пропонує такі варіанти: *То пан замовили, а тепер не беруть?* [5, с. 217] – *Ваша милость заказали, а теперь и не берёте?* [4, с. 375]; *Бог най панові дасть здоров'ячко!* [5, с. 216] – *Дай бог вам здоровья, хороший мой барин!* [4, с. 373]; *По п'ять крейцерів, паночку* [5, с. 215] – *По пять крейцеров, милый барин* [4, с. 372]; *Та то, прошу пана, як до потреби* [5, с. 215] – *Да это, ваше благородие, смотря как требуется* [4, с. 373]; *Так, прошу пана, то я з мітлами* [5, с. 217] – *Точно так, ваша милость, это я с мётлами* [4, с. 374].

Надзвичайно цікаву реалію граматичного плану демонструє уривок з перекладу оповідання «На дні»: *Мама умерли ещё в «коляру» (холеру), а тато (тятя) потом стали пить, продали землю, а потом ещё избу заложили, а прошлой осенью взяли и померли* [4, с. 387]. Слова в дужках подає перекладач, а на тій же сторінці вміщує такий коментар: *Украинские крестьяне всегда, упоминая об одном из родителей, говорят о них во множественном числе, часто даже «мои мама», «мои тато»* [Там само].

Насиченість Франкової мови діалектизмами – загальновідомий факт; вони насправді стали однією з основних прикмет авторського ідіостилю і водночас створили неабияку проблему для перекладачів. Діалектна лексика (рідна Франкові бойківська говірка) трапляється як у мові персонажів, так і в авторському мовленні, проте вона локально обмежена у своєму вживанні, тому її практично неможливо зберегти навіть у

близькоспорідненому перекладі. Порівняймо два уривки: *От піду десь-колись до близького зрубу, наріжу березини та пипнаю мітовки через тиждень, а в понеділок беремо з жінкою по зв'язкові на плечі та й на торг до Дрогобича* [5, с. 214] – *Вот разве пойду время от времени в соседний вырубленный лесок, порезу берёзовых прутьев да и вяжу метёлки всю неделю, а в понедельник берём мы с женой по вязанке венчиков на плечи и тащим на базар в Дрогобыч* [4, с. 371]. Як бачимо, оригінал насичений різними типами діалектизмів: і власне лексичними, і семантичними, і граматичними. Деякі з них Леся Українка передає описово, деяким підбирає загальноживане російське слово-еквівалент, але, відчуваючи стилістичні втрати, перекладачка намагається компенсувати їх, уводячи в текст виразно розмовні компоненти (*лесок, метёлки, венчики, тащим*). Така стилістична компенсація є головною рисою аналізованих перекладів, але відчутною вона стає лише в широкому контексті.

Ось іще випадки заміни лексичних діалектизмів російськими відповідниками: *Отак, куме, вже знов одного газди не стало в громаді* [5, с. 207] – *Так-то, кум! Вот и ещё одного хозяина на миру не стало* [4, с. 362]; *В тих днях у Людвиківці сталася новина* [5, с. 211] – *На днях в Людиковке случилось событие* [4, с. 367]; *Фабрика, обсаджена високими стосами грубих ботюків* [5, с. 209] – *Фабрика, обставленная высокими сажнями толстых брёвен* [4, с. 365]; *Ось уже ввалили величезний ботюк у корито* [5, с. 212] – *Вот уже повалили огромный ствол в жёлоб* [4, с. 369]; *Микола видобув з череса шматину* [5, с. 210] – *Мыкола достал из пояса тряпочку* [4, с. 366]; *...досвіта губ деяких із лісу наднесеш* [5, с. 214] – *...утречком за грибами в лес отправишься...* [4, с. 371]; *Кожде з нас бере по два такі зв'язки на перебесаги, через плече ужовка...* [5, с. 216] – *Каждый из нас мог взять по две такие связки, как сумы перемётные, на плечи; ужёвка через плечо...* [4, с. 374]; *Вони гуторили між собою* [5, с. 205] – *Они разговаривали между собой* [4, с. 361]; *Сторгувалися ми за півчверта крейцера* [5, с. 215] – *Сторговались мы за три крейцера с половиной* [4, с. 372]; *Він повільним нетвердим ходом пішов далі гостинцем* [5, с. 208] – *Он медленным нетвёрдым шагом пошёл дальше по большой дороге* [4, с. 364]; *З погідного неба сонце силе гарячим промінням на ... зелені мочарки над рікою* [5, с. 208] – *С безоблачного неба солнце сыплет горячие лучи на зелёные болотца над рекой* [4, с. 364]; *Прецінь хоть раз мені добрий заробок трафився!* [5, с. 216] – *Хоть раз да попался и мне хороший заработок!* [4, с. 373]; *А як ся трафить, паночку...* [5, с. 215] – *Да как случится, милый барин...* [4, с. 372]; *Ади, ось ту жиє моя тітка, ходімо до неї* [5, с. 207] – *Смотри, вот тут живёт моя тётка, пойдём к ней* [4, с. 363]; *Як зароблю стілько, аби викупити своє добро від того проклятого жида. Борше ні* [5, с. 208] – *Как только заработаю денег, чтобы выкупить своё добро от этого проклятого Шиндера, – не раньше!* [4, с. 364].

Як бачимо з наведених прикладів, далеко не всі російські відповідники є стилістично рівноцінні оригінальним діалектизмам, які в

художній прозі І. Франка виконують одночасно етнографічну, комунікативну й експресивну функції. Тому Леся Українка насичує свої переклади розмовно-просторічними елементами, які увиразнюють і водночас індивідуалізують мовлення персонажів. Наприклад: *Порядному ніколи таке не станеться, а все якомусь ледащо, як ось Миколі!* [5, с. 207] – *Порядочному никогда такого не приключится, а вот разве такому лядащему, как этот Мыкола!* [4, с. 363]; *Отак гуторячи, поспішали ми троха не підбігцем додому* [5, с. 216] – *Вот так-то калякая, торопились мы домой, чуть не бегом* [4, с. 373]; *Чоловік децо заробить у багатшого* [5, с. 214] – *Всё-таки заработаешь что-нибудь у богатея...* [4, с. 371]; *Чи ви на продаж лісок березини з бабою до міста принесли?* [5, с. 217] – *Это вы с бабой лесок-березнячок продавать принесли?* [4, с. 374]; *Забагато, діду, у тебе добра, розтовстієш занадто, розгуляєшся!* [5, с. 214] – *Слишком много у тебя, дед, добра, жирно, мол, будет, избалуешься!* [4, с. 372]; *Бог тебе покарає за нашу кривду, ти, п'явко людська!* [5, с. 206] – *Бог тебя накажет за нашу обиду, кровопийца проклятый!* [4, с. 362]. Поява в перекладі емоційно насиченої просторічної лексики є, очевидно, своєрідною компенсацією втрачених діалектних рис мови оригіналу.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. У результаті детального зіставного аналізу лексики оригіналу й перекладу було з'ясовано можливі засоби компенсації семантико-стилістичних втрат у близькоспорідненому (українсько-російському) художньому перекладі. Безеквівалентні реалії в аналізованих текстах трансформувалися по-різному: історичні реалії Леся Українка передає найчастіше через семантично близький російський аналог, а побутові транскрибує чи транслітерує. У російській версії Франкових оповідань з'явилося досить багато посторінкових або внутрішньотекстових коментарів. У такий спосіб мова перекладу насичена українськими країнознавчими компонентами з важливою етнокультурною інформацією. Діалектна лексика зазвичай передана нейтральним чи розмовно-просторічним еквівалентом. Окрім того, загальноживана, стилістично нейтральна лексика оригіналу перекладена емоційно забарвленими розмовними російськими аналогами, що свідчить про бажання перекладача якомось компенсувати втрачені риси авторського ідіостилю. Загалом треба визнати, що перекладацька спадщина всесвітньо відомої української письменниці потребує ретельного лінгвостилістичного та перекладознавчого вивчення, бо вона, по-перше, є органічною складовою неповторного таланту Лесі Українки, а по-друге, може стати добрим взірцем для такої непростой творчої праці перекладача.

Список використаної літератури

1. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад : на матеріалі англомовних перекладів української прози / Р. Зорівчак. – Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. – 215 с.
2. Рильський М. Т. Мистецтво перекладу : Статті. Виступи. Нотатки / М. Т. Рильський; упор. Г. Колесник. – К. : Дніпро, 1975. – 312 с.

3. Третяченко Т. Г. Перекладна художня проза Лесі Українки / Т. Г. Третяченко // Українське літературознавство : респ. міжвідомчий наук. зб. – Львів : Вид-во при ЛДУ ім. Івана Франка, 1978. – Вип. 31. – С. 33 – 44.

4. Українка Леся. Зібрання творів : у 12 т. / Леся Українка. – К. : Наук. думка, 1976. – Т. 7 : Прозові твори : Перекладацька проза. – 568 с.

5. Франко І. Твори : в 2 т. / Іван Франко. – К. : Дніпро, 1986. – Т. 2 : Оповідання. – 557 с.

6. Шмігер Т. Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя / Тарас Шмігер. – К. : Смолоскип, 2009. – 342 с.

Приймачок Оксана. Стилистическая компенсация в переводах Леси Украинки на русский язык рассказов Ивана Франко. В статье проведён тщательный сопоставительный анализ лексики оригинального и переводного произведения (6 рассказов И. Франко и их русскоязычные переводы, осуществлённые Лесей Украинкой) с целью выяснить возможные средства компенсации семантико-стилистических потерь в близкородственном (украинско-русском) художественном переводе. Для этого определены типы и функции безэквивалентных единиц оригинала, описаны способы перевода диалектизмов и разговорно-просторечной лексики, исторических и бытовых реалий, выполняющих коммуникативную, этнографическую и экспрессивную функции. Реалии имеют статус страноведческой лексики с обязательной культурной составляющей, поэтому исторические реалии Леся Украинка передаёт зачастую посредством семантически близкого русского аналога, а бытовые чаще транскодирует (с постраничными либо внутритекстовыми комментариями). Диалектная лексика передаётся нейтральным или разговорно-просторечным эквивалентом. Доказано, что стилистическая компенсация утраченных черт авторского идиостиля является определяющим показателем анализируемых переводов.

Ключевые слова: переводоведение, славянские языки, художественный перевод, безэквивалентная лексика, стилистическая компенсация.

Prymachok Oksana. Stylistic Compensation into Lesia Ukrainka's Russian Translations of Ivan Franko's Stories. The article is devoted to the detailed lexis comparative analyze of the original and translation (the material of the investigation is 6 stories by Ivan Franko and its remarkable Russian version translated by Lesia Ukrainka). The main aim of this research is to elucidate possible means of the semantic and stylistic losses into the artistic translations of close related Slavic languages (Ukrainian-Russian). The overcoming of language barrier in the translation mainly lies in the creative encoding of the words with expressive ethno cultural coloring. Therefore, the original components, that have no equivalents in any translation, are a justifiable and natural phenomenon. In the translations of close related Slavic languages the possibilities of encoding such units are much bigger than in case with unrelated languages. The following formations, which cannot be translated, have been researched: words-realities (historical, everyday), dialecticisms, colloquialisms, definite word forms. It is shown, that the major ways of reproduction of specific Ukrainian components in this Russian translation are transcription and transliteration, and constructions after foreign patterns (analogy), and also using lexical units from the sphere of limited or colloquial use.

Key words: theory of translation, Slavonic languages, artistic translation, an unequivocal lexis, stylistic compensation.

Стаття надійшла до редколегії 16.10.2014